

A AVALIACIÓN DOS ALUMNOS NA LOXSE

Innovacións e tratamento na comunidade autónoma galega

Ana Mª Porto Castro

Facultade de Pedagogía. Santiago

1. LIMIAR

Un dos temas que a recente aprobación da LOXSE actualiza é a **avaliación**, ó recoñecer que esta é un dos elementos que favorecen a calidade e a mellora do ensino. Así, no seu Artigo 55, establece: “Os poderes públicos prestarán unha atención prioritaria ó conxunto de factores que favorecen a calidade e mellora da ensinanza, en especial a:

- a) A cualificación e formación do profesorado.
- b) A programación docente.
- c) Os recursos educativos e a función directiva.
- d) A innovación e a investigación educativa.
- e) A orientación educativa e profesional.
- f) A inspección educativa.
- g) A avaliación do sistema educativo”.

No Artigo 62.1 indícase: “A avaliación do sistema educativo orientarase á permanente adecuación do mesmo ás demandas sociais e ás necesidades educativas e aplicarase sobre os alumnos, o profesorado, os centros, os procesos educativos e sobre a propia Administración”. Neste mesmo artigo, no seu apartado 62.2 afírmase que: “As Administracións educativas avaliarán o sistema educativo no ámbito das súas competencias”.

Deste xeito ratifícase que a avaliación constitúe un principio básico de intervención, un proceso que se estende máis alá dos alumnos: “A actividade educativa desenvolverase atendendo ós seguintes principios: (...) A avaliación dos procesos de ensinanza e aprendizaxe dos centros docentes e dos diversos elementos do sistema” (art. 2º3, e 2º3.i). Neste senso, pódese dicir que a avaliación se estende a todo o proceso, implicando á totalidade do sistema

escolar e á pluralidade de axentes que interveñen en toda acción educativa. Esta avaliación debe ser tamén respectuosa coas competencias dos centros e das administracións educativas, e eficaz, para así regula-lo funcionamento do sistema coma un todo (Bordón, 1990, p.340).

Aínda que a avaliación que propón a LOXSE se debe estender a toda a institución educativa, e non só ós alumnos, neste traballo revisámo-las novidades fundamentais no tratamento da avaliación dos alumnos a partir da LOXSE, nos distintos niveis do ensino non universitario, tal como as recolle a normativa legal da Consellería de Educación para a nosa Comunidade Autónoma.

2. INNOVACIÓNS SOBRE AVALIACIÓN NOS NIVEIS EDUCATIVOS NON UNIVERSITARIOS

A aprobación da LOXSE supón un cambio de enfoque en materia de avaliación, nos distintos niveis do ensino non universitario. O compromiso de amplia-lo proceso avaliador máis alá dos propios alumnos, constitúe, por si mesmo, un avance significativo. Sen embargo, nos diferentes niveis educativos obsérvanse aspectos particulares, segundo etapas, que é conveniente salientar.

Educación Infantil

Pódese dicir que a avaliación aparece por primeira vez nesta etapa coa

posta en práctica da LOXSE, de tal xeito que o profesor titor deberá avalia-los alumnos de idades infantís en termos cualitativos, atendendo ás capacidades por eles desenvolvidas.

Así mesmo, no proceso de avaliación, recollerase a información referida a aquelas medidas de reforzo que, tanto na escola coma na familia, contribúen a facilita-lo desenvolvemento das funcións dos alumnos.

Educación Primaria

Neste nivel do ensino aparecen importantes innovacións. Por unha banda, a avaliación enténdese dun xeito máis amplo, ó contemplar Coñecementos, Procedementos e Actitudes. Por outra, ten un carácter individualizado. Para cada alumno cómpre redacta-lo informe de avaliación que recolle a súa situación en relación coa consecución dos obxectivos, sinalando, así mesmo, os logros e dificultades máis significativos, e, se é o caso, as medidas de reforzo educativo ou de adaptación curricular aplicadas ou que se deberán aplicar.

No referido á promoción, a decisión de que un alumno permaneza un ano máis nesta etapa só se poderá adoptar unha vez.

Nesta etapa educativa elabóranse dous tipos de informes: o **Informe Individualizado Ordinario**, realizado polo profesor titor ó final de cada ciclo, e o **Informe Individualizado Extraordinario**,

que se redactará en tres situacións: cando o alumno se traslade a outro centro sen remata-lo ciclo, cando se traslade a outro centro sen remata-lo ciclo, cando se traslade o titor, e cando, excepcionalmente, se altere a adscripción funcional do titor sen remata-lo ciclo.

Educación Secundaria Obrigatoria

Na derradeira etapa do ensino obrigatorio, entre as innovacións que establece a LOXSE hai que salienta-la supresión da sesión de avaliación extraordinaria de setembro, e novos aspectos referidos á promoción dos alumnos.

Neste senso, aínda que ata este momento a promoción era de curso a curso, a partir de agora será do primeiro ó segundo ciclo, e do terceiro ó cuarto curso. O equipo de profesores será quen tome a decisión acerca da promoción dos alumnos avaliados negativamente, atendendo non tanto ó número de materias suspensas (un máximo de dúas, como viña sendo norma), senón considerando a consecución (ou non consecución) dos obxectivos xerais do ciclo ou curso, en termos globais.

Cómpre sinalar, así mesmo, a posibilidade que se ofrece ó alumno de permanecer unha segunda vez ó remate dun ciclo ou curso distinto, se o equipo de profesores, asesorado polo Servicio de Orientación, e oídos o alumno e mailos seus pais, estima que ten posibilidades de obte-lo título de Graduado en Educación Secundaria Obrigatoria.

Tal como ocorre na educación primaria, os resultados da avaliación recolleranse no informe de avaliación individualizado ordinario, elaborado polo profesor titor, e no informe extraordinario, para aquelas situacións que así o requiran.

Finalmente, cómpre salientar que nos tres niveis educativos destaca como innovación importante a toma de medidas de Adaptacións Curriculares (AC) ou de Reforzo Educativo (RE), naqueles casos nos que se considere necesaria. No caso da Educación Infantil, estas medidas recóllense no Expediente Persoal do Alumno (no Informe de Avaliación Anual); na Educación Primaria, no Expediente Académico e nas Actas de Avaliación; por último, na Educación Secundaria Obrigatoria, recóllense no Expediente Académico e máis no Informe de Avaliación Individualizado.

3. AVALIACIÓN DO ALUMNO NA LOXSE E NORMATIVA QUE A DESENVOLVE

Para facilitar e regula-lo proceso de avaliación dos alumnos nos diferentes niveis do ensino non universitario, a Administración educativa establece as disposicións que a deben rexer. Para o caso da nosa Comunidade Autónoma, a normativa que afecta tanto á Educación Infantil, coma á Educación Primaria e Secundaria Obrigatoria pódese concretar nos seguintes puntos:

Educación Infantil

O Decreto 426/1991, do 12 de decembro (DOG do 14-1-92), no seu Artigo 10, referido a **que** avaliar, di: "O profesorado de Educación Infantil avaliará o proceso de ensino, a súa práctica docente e o desenvolvemento das capacidades dos nenos e nenas, de acordo cos obxectivos xerais da etapa e a través dunha avaliación que permita mellora-la práctica educativa".

No que atange a como avaliar, no punto 5 do Anexo, sinalase o seguinte: "Avaliación *global* (en tanto que afecta a tódolos aspectos implicados no

feito educativo, coas interrelacións que entre eles se establecen); *continua* (porque os alumnos se avalían de forma sucesiva ó longo de todo o proceso), e *formativa* (porque permite ó profesorado averiguar que cambios se producen cando se intervén con novos axustes)".

Para levar a cabo a avaliación nesta etapa, o profesor titor deberá facer uso dos seguintes instrumentos:

- *Expediente Persoal*, que consta de tres partes:
- *Ficha de Avaliación Inicial*, elaborada polo Centro e na que se recollen

EDUCACIÓN INFANTIL (Orde 5-5-93, DOG do 19 de Maio)

COMO	
<ul style="list-style-type: none"> • Avaliación global, continua e formativa. • Observación directa e sistemática. • Expresada en termos cualitativos 	
QUE	QUEN
• Relacións profesorado-alumnos.	Profesorado.
• Relacións alumnos.	Profesorado.
• Coordinación profesorado.	Profesorado.
• Coherencia entre os distintos niveis.	Profesorado.
• Frecuencia e calidade de relacións Familia-Escola.	Art. 8.2
• Interaccións coa comunidade.	Art. 8.3
• Recursos.	Profesorado (Orde 6-5-92, DOG do 21 de Maio)
• Desenvolvemento das capacidades dos alumnos.	Titor
• Preparación.	Cada profesor e maila Inspección (Orde 17-8-92 DOG do 26 de Agosto, Art. 17)
• Proxecto curricular.	Inspección (Orde 17-8-92, DOG 26 de Agosto, Art. 17)

datos facilitados pola familia, informes psicolóxicos, médicos..., datos recollidos polo titor nas primeiras semanas do curso mediante o uso da técnica de observación.

- *Ficha-Informe de Avaliación Anual*, elaborada polo mestre titor ó finalizar cada curso escolar. Nela faranse constar los datos obtidos polo profesorado ó longo de todo o proceso de avaliación continua. Naqueles casos que sexa necesario, reflectirá as medidas de Reforzo Educativo (RE) ou Adaptación Curricular (AC).

- *Informe de Avaliación Final*, que será cuberto polo mestre titor ó remate da etapa.

- *Información ás Familias*, que elaborará o profesor titor para remitir ás familias cada trimestre.

Educación Primaria

No Decreto 245/1992, do 30 de xullo (DOG do 14 de agosto), no Artigo nº 13 sinálase o seguinte: “O profesorado de Educación Primaria avaliará o proceso de ensino, a súa práctica docente e o desenvolvemento das capacidades de nenos e nenas de acordo cos obxectivos xerais da etapa. Avaliará, así mesmo, o proxecto curricular, a programación docente e a súa aplicación efectiva con corde coas características do centro e dos/as alumnos/as”.

Nesta etapa, o profesor titor levará a cabo unha avaliación inicial de cada alumno, referida á súa escolarización en Educación Infantil e ós aspectos médicos, psicopedagóxicos, persoais e familiares de interese para o seu desenvolvemento no medio escolar. Asemade, leva-

EDUCACIÓN PRIMARIA (Orde 6-5-93, DOG do 20 de Maio)

COMO	
Avaliación global, continua e formativa.	
QUE	QUEN
• Desenvolvemento das capacidades dos alumnos de acordo cos obxetivos xerais da etapa.	Profesorado.
• Procesos de ensino.	Profesorado.
• Práctica docente.	Profesorado.
• Desenvolvemento proxecto curricular.	Profesorado.
• Programación docente coa súa aplicación efectiva de acordo coas características do centro e dos alumnos.	Profesorado.
• Coñecementos, procedementos e actitudes.	Profesorado. A Inspección técnica de Avaliación asesora e supervisa o desenvolvemento do proceso de Avaliación.

Art. 13 do Decreto
245/1992, do 30 de
Xullo

rá a cabo un proceso de avaliación continua na que os datos se recollerán nos termos: Progresamente Adecuadamente (PA) ou Necesita Mellorar (NM).

Os instrumentos de avaliación que se utilizarán na Educación Primaria son:

- *Expediente Académico do Alumno*, no que se farán constar os datos de identificación do Centro, datos persoais do alumno, resultados da avaliación, decisión respecto da promoción e, se é o caso, as medidas de reforzo educativo ou de adaptación curricular.

- *Actas de Avaliación*, nas que se consignarán os resultados da avaliación dos alumnos ó final de cada un dos tres ciclos.

- *Informes de Avaliación Individualizados*, de dous tipos: os informes ordinarios e os informes extraordinarios.

- *Libro de Escolaridade*, no que se recollen as incidencias da escolarización do alumno, os resultados da avaliación e as decisións relativas á súa promoción académica.

Finalmente, o resultado da avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe do alumno farase constar na Acta de Avaliación Final do Ciclo, no Expediente Académico do alumno e no Libro de Escolaridade.

Así mesmo, e de acordo co proxecto curricular do centro, o titor envia-

rará trimestralmente ás familias un informe escrito en relación co progreso do alumno.

Verbo da promoción dos alumnos de Educación Primaria, a decisión será adoptada polo mestre tutor tendo en conta os informes do equipo de profesores e os resultados da avaliación. Cando a decisión sexa negativa, será preceptivo unha audiencia cos pais. Agora ben, independentemente de que o alumno sexa promocionado ou non, deberanse tomar medidas educativas complementarias para aqueles alumnos que obteñan unha avaliación negativa, co fin de que acaden os obxectivos non superados.

Finalmente, segundo o establecido no Artigo 14°.3 do Decreto 245/1992, do 30 de xullo, a decisión de que un alumno permaneza un ano máis na Educación Primaria só se poderá adoptar unha vez ó longo da etapa.

Educación Secundaria Obrigatoria

O Decreto 78/1993, do 25 de febreiro, establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia e dispón, no seu Artigo 11, que a avaliación será continua e integradora, aínda que diferenciada por áreas e materias optativas do currículo, e levarase a cabo tendo en conta os obxectivos educativos e os criterios de avaliación establecidos polo currículo desa etapa (A Orde do 25 de abril de 1994, DOG do 18 de maio, recolle no seu Artigo 2° as mesmas disposicións).

EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA
(Orde 25-4-95, DOG do 18 de Maio)

QUE	QUEN
• Aprendizaxe dos alumnos de acordo cos obxetivos xerais da etapa.	Equipo de profesores de cada grupo de alumnos coordinados polo profesor titor.
• Procesos de ensino.	Profesorado.
• Práctica docente en relación coa consecución dos obxetivos educativos do currículo.	Profesorado.
• Proxecto curricular.	Profesorado.
• Preparación da práctica docente.	Profesorado.
• O desenvolvemento real do currículo en relación coa súa adecuación ás necesidades educativas do centro e ás características específicas dos alumnos.	Profesorado.

Cadro 3

Na Orde do 30 de outubro de 1992 (BOE do 11 de novembro) establécense os elementos básicos dos informes de avaliación e os requisitos formais derivados do proceso de avaliación precisos para garantir a mobilidade do alumnado.

O profesor titor é o encargado de efectuar a avaliación inicial dos alumnos ó comezo da Educación Secundaria Obrigatoria, co fin de coñecer o grao de desenvolvemento acadado nos aspectos básicos da aprendizaxe e no dominio dos contidos das distintas áreas, nos termos que se establezan no Proxecto Curricular do Centro.

Como mínimo, ó longo do curso deberán realizarse tres sesións de avaliación, coincidindo a última coa avaliación final.

Cómpre tamén salientar que cando no proceso de avaliación se obser-

va que o progreso do alumno non responde ós obxetivos programados, os profesores tomarán as medidas que procedan de reforzo educativo ou de adaptación curricular.

En relación coa avaliación, o titor realiza así mesmo as seguintes funcións:

- O seguimento dos procesos de ensino-aprendizaxe.
- A organización e a presidencia das sesións de avaliación do seu grupo, coordinando as informacións que os profesores posúen de cada alumno.
- A información ós alumnos, ós profesores, ós pais ou tutores legais de todo aquilo relacionado coa actividade e có rendemento académico.
- A cubrición e custodia dos documentos de avaliación.

Polo que atangue ós instrumentos que se utilizarán no proceso avaliador nesta etapa, destacan:

- *O Expediente Académico*, no que se recollen os datos de identificación do centro; os datos persoais do alumno; os resultados das avaliacións finais, cando os alumnos sexan promovidos, ou no caso do cuarto curso, ó remata-la escolaridade; as decisións de promoción de ciclo ou curso; as medidas de adaptación e diversificación curricular que se tomaron; a proposta de expedición do título de Graduado en Educación Secundaria (no seu caso); copia da certificación expedida ó alumno ó finaliza-la etapa, na que se acrediten os anos cursados e as cualificacións obtidas nas distintas áreas e materias optativas; e constancia da entrega ó alumno do Libro de Escolaridade ó remate do ensino básico.

- *O Libro de Escolaridade*, que recolle as cualificacións e decisións relativas ó progreso académico do alumno, que terá un valor acreditativo dos estudos realizados, a información relativa ós cambios de centro, a certificación dos anos de escolarización, as decisións sobre a promoción ó ciclo ou curso seguinte e a proposta, cando proceda, de expedición do título de Graduado en Educación Secundaria.

A solicitude do Libro de Escolaridade deberá facela o centro educativo, de acordo co procedemento establecido pola Orde do 25 de outubro de 1993 (DOG do 26 de novembro).

- *As Actas de Avaliación Final*, que se cumprimentarán en xuño na última sesión de avaliación do primeiro ciclo e de cada un dos cursos do segundo ciclo. Non haberá avaliación extraordinaria no mes de setembro. As actas recollerán as decisións sobre promoción de ciclo ou curso, e de expedición do título de Graduado en Educación Secundaria, e serán firmadas por tódolos profesores do grupo, co visto e prace do director do Centro.

- *Os informes de Avaliación Individualizados*. O titor elabora ó final do primeiro ciclo e do terceiro curso da ESO un informe de avaliación individualizado ordinario. Será tamén o titor o encargado de realiza-los informes individualizados extraordinarios nos casos que proceda.

A información ás familias farase trimestralmente, e por escrito. Ó remate do ciclo ou curso, informarase por escrito ó alumno e á súa familia sobre os resultados da avaliación final, incluíndo a decisión do equipo avaliador sobre a promoción ó ciclo ou curso seguinte, ou sobre a permanencia e as medidas adoptadas, se proceden, para que o alumno acade os obxectivos programados.

Neste senso, o Artigo 15.2º do Decreto 78/1993, do 23 de febreiro, dispón: "A decisión de que un alumno permaneza un ano máis nun ciclo ou curso poderase adoptar só unha vez, ben ó remata-lo primeiro ciclo ou un dos cursos do segundo ciclo".

Do mesmo xeito ca na educación primaria, o alumnado de ESO que permaneza un ano máis no ciclo ou curso, será promovido ó ciclo ou curso seguinte, coas medidas oportunas de adaptación curricular, aínda que non acadase os obxectivos programados. Sen embargo, con carácter excepcional, se os alumnos son maiores de dezaseis anos, o equipo de profesores, e no seu caso os responsables dos servicios de orientación, oídos o alumno e mailos seus pais, e previa avaliación psicopedagóxica e informe da Inspección Educativa, poderán establecer un programa de diversificación curricular individualizado, coa finalidade de que o alumno acade as capacidades xerais da etapa. Así, segundo o Artigo 15.2º do Decreto 78/1993, do 25 de febreiro, o alumnado terá a posibilidade de permanecer unha segunda vez, ó remate dun ciclo ou curso distinto, se o equipo de profesores e o servicio de orientación estiman que ten posibilidades de obter o título de Graduado en Educación Secundaria.

4. A MODO DE SÍNTESE

Resumindo, consideramos conveniente salientar, por unha banda, que a avaliación é un proceso sistemático e multidimensional de recollida de información, coa finalidade de mellorar os procesos de ensino-aprendizaxe e axudar na toma de decisións. Agora ben, existen distintas formas de aproximarnos á avaliación, atendendo ó propósito que esta persiga. Askling (1991-pp. 14-15) reconece a necesidade de entender a avaliación

dun xeito amplo, de forma que proporcione unha descrición significativa e positiva do que fan os alumnos.

Por outra banda, compre dicir que a recente aprobación da LOXSE actualiza o tema da avaliación, ó recoñecer que esta é un dos elementos que favorecen a calidade e mellora do ensino. Neste senso, da revisión da LOXSE en materia de avaliación na Comunidade Autónoma Galega, pódese destacar como punto esencial, a extensión da avaliación formal á Educación Infantil. Esta avaliación global, continua e formativa terá un marcado carácter cualitativo e deberá ser remitida ós pais ó remate de cada trimestre. Na Educación Primaria destacan, por unha banda, a consideración desta etapa educativa como un todo, permitindo ó alumno repetir curso unha vez ó longo da etapa (ata o de agora o alumno podía repetir despois de finalizar cada un dos ciclos -Inicial e Medio-, que agora se engloban na Educación Primaria, e cada un dos cursos da 2ª etapa, ata completala súa escolaridade ós catorce anos, ou con prórroga ata ós dezaseis), e pola outra, a elaboración do Informe Individualizado Ordinario e, no seu caso, Extraordinario, que se terá en conta para poder realizar un axeitado seguimento do proceso de ensino-aprendizaxe de cada alumno, así como unha acción tutorial e orientadora personalizada. Na ESO, cómpre salientala supresión da sesión extraordinaria de avaliación de setembro e a repetición dun curso ó longo da mesma, coa posibilidade de que o alumno poida repetir

una segunda vez, naqueles casos específicos contemplados na Lei.

Finalmente, para poder observar,

de modo gráfico, os trazos máis novidosos, comúns e diferenciadores nas etapas do ensino obrigatorio, presentámo-lo seguinte Cadro 4.

TRAZOS COMÚNS E DIFERENCIADORES NOS DISTINTOS NIVEIS EDUCATIVOS

E. INFANTIL	E. PRIMARIA	E. SECUNDARIA OBRIGATORIA
<ul style="list-style-type: none"> • Avaliación global, continua e formativa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avaliación global, continua e formativa. • Informe individualizado: <ul style="list-style-type: none"> - Ordinario: Ó remate de cada ciclo. - Extraordinario. • Repetición dun curso ó longo da etapa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avaliación continua e integradora, aínda que diferenciada por áreas e materias optativas do currículo. • Informe individualizado: <ul style="list-style-type: none"> -Ordinario: Ó remate do primeiro ciclo e terceiro curso. - Extraordinario. • Repetición dun curso ó longo da etapa. • Posibilidade de permanecer unha segunda vez, ó remate do ciclo, nun curso distinto, se ten posibilidades de obte-lo título de graduado en ESO.

Cadro 4

BIBLIOGRAFÍA

Asking, B (1991): "Decentralization and quality control", en R. Stake (Ed.): *Advances in program evaluation*, Connecticut, JAI Press, 7-30.

Cuesta Fernández, R. (1990): "Del bachillerato a la educación secundaria: las enseñanzas medias en la Reforma del Sistema Educativo", *Bordón*, 42 (3), 289-298.

Deseño Curricular Base de Educación Infantil (1992). Consellería de Educación e Ordenación Universitaria. Santiago de Compostela: Grafínova.

Deseño Curricular Base de Educación Primaria (1992). Consellería de Educación e Ordenación Universitaria. Santiago de Compostela: Grafínova.

Decreto 426/1991, do 12 de decembro, polo que se establece o currículo da Educación Infantil na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 14-1-92.

Orde do 5 de maio de 1993, pola que se regula a avaliación da Educación Infantil na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 19 de maio.

Decreto 245/1992, do 30 de xullo, polo que se establece o currículo da Educación Primaria na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 14 de agosto.

Orde do 6 de maio de 1993, pola que se regula a avaliación na Educación Primaria na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 20 de maio.

Decreto 78/1993, do 25 de febreiro, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria

- Obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 2 de abril.
- Orde do 25 de abril de 1994, pola que se regula a avaliación na Educación Secundaria Obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia, DOG do 18 de maio.
- Gómez Dacal, G. (1990): "La educación infantil y primaria en la Reforma Educativa que impulsa la L.O.G.S.E.", *Bordón*, 42(3), 275-288.
- Lei Orgánica 1/1990, do 3 de Octubre, de Educación Xeral do Sistema Educativo. BOE do 14 de Octubre de 1990.
- Orden Hoz, A. De (1990): "Propuesta curricular en la Reforma del Sistema Educativo. Presentación", *Bordón*, 42 (3), 245-255.
- Tiana Ferrer, A. (1990): "La reforma educativa y curricular de los años noventa", *Bordón*, 42 (3), 305-312..